

- fragment satire

TUTIKAN (Tuticanus), Augustovo doba. Rimski pjesnik, prijatelj Ovidijev.

- *Feakida (Phaeacis)*

U

URS (Ursus), 2. st. Rimski pjesnik od koga se sačuvalo 19 trimetara na jednom natpisu.

- 19 trimetara nepoznate pjesme

V

VALERIJE EDITUO (Valerius Aedituus), oko 100. pr.n.e. Autor dvaju erotskih epigrama zabilježenih kod Gelija.

- 2 epigrama

VALERIJE FLAK, Gaj ~ Setin Balbo (Gaius Valerius Flaccus Setinus Balbus), kraj 1. st. Rimski epičar koji je, ugledajući se na ep *Doživljaji Argonauta* Apolonija Rodanina (v.), spjevao istoimeni ep u 8 knjiga. Djelo je nepotpuno sačuvano.

- *Doživljaji Argonauta (Argonautica)*

VALERIJE KATON, Publije (Publius Valerius Cato), 1. st. pr.n.e. Rimski pjesnik i gramatičar, stajao je na čelu škole neoterika. Pisac je autobiografskog djela *Ogorčenje*, mitološko-erotske pjesme *Lidija* i učenog epilija *Diktina*.

- *Ogorčenje (Indignatio)*, *Lidija (Lydia)*, *Diktina (Dictynna)*

VALERIJE VALENTINIJAN (Valerius Valentinianus), nepoznato vrijeme. Autor jedne parodije o ponašanju u krčmi i jedne šaljive erotske pjesme.

- *Krčmarski zakon (Lex Tappula)*, pjesme

VALGIJE RUF, Gaj (Gaius Valgius Rufus), kraj 1. st. pr.n.e. Rimski pjesnik, pisao je elegije i epigrame, a sačinio je i latinsku prerađu Apolodorove *Gramatike*.

- elegije i epigrami

VARIJE RUF, Lucije (Lucius Varius Rufus), oko 70–15. pr.n.e. Rimski pjesnik i prijatelj Vergilijev i Horacijev. Osobito se proslavio tragedijom *Tijest*, koja je uz Ovidijevu *Medeju* smatrana vrhuncom rimskog tragičkog pjesništva. Napisao je osim toga didaktički ep *O smrti*.

- *O smrti (De morte)*

VARON, Publije Terencije ~ Atacin (Publius Terentius Varro Atacinus), 82 – ? pr. n.e. Rimski pjesnik čija su glavna djela epovi *Sekvanski rat* i *Argonauti*. U prvom je opisao Cezarovu borbu s Ariovistom, a u drugom se ugledao na istoimeni ep Apolonija Rodanina. Pisao je osim toga satire i učene pjesme.

- *Argonauti (Argonautae)*, *Sekvanski rat (Bellum Sequanicum)*, *Zemljopis (Chronographia)*, *Dnevne mijene (Ephemeris)*

VERGILIJE, Publije ~ Maron (Publius Vergilius Maro), 70–19. pr.n.e. Rimski pjesnik, uz Horacija, Propercija i druge pripadao je Mecenatovu krugu. Njegovo pjesništvo spada u sam vrh rimske književnosti uopće, a Augustova doba posebno. V. opus ima 4 dijela: *Vergilijev dodatak* (v. *Appendix Vergiliana*), zatim zbirka od 10 *Pastirskih pjesama* po ugledu na Teokrita, ali sa suvremenim temama, didaktički ep *O ratarstvu* (u 4 knjige po područjima – poljodjelstvo, voćarstvo, stočarstvo i pčelarstvo) i junački ep *Eneida*, pisan u homerskom stilu, u kome je opisao Enejina lutanja nakon pada Troje, dolazak na tlo Italije i osnutak rimskog roda. Postavši zarana nacionalni ep Rimljana, *Eneida* je izvršila snažan utjecaj na kasnije evropsko epsko pjesništvo.

- *Vergilijev dodatak (Appendix Vergiliana)*, *Pastirske pjesme* ili *Izabrane pjesme (Bucolica* ili *Eclogae)*, *O ratarstvu (Georgica)*, *Eneida (Aeneis)*

VESPA (Vespa), 3. st. ili kasnije. Putujući pjesnik i recitator, autor jedne pjesme –svadalice između pekara i kuhara.

- 1 pjesma (u zbirci *Anthologia Latina*)
- fragmenti pjesama

VOLUZIJE (Volusius), 1. st. pr.n.e. Rimski epičar, poznat po duhovitoj Katulovoj karakterizaciji njegovih *Godišnjaka*.

- *Godišnjaci (Annales)*

Z

ZAUZEĆE EHALIJE, epska pjesma koja se pripisivala Kreofilu sa Sama a pjevala je o Heraklovu zauzeću Ehalije i njegovoj ljubavi prema Joli. Vrijeme postanka ne može se točno odrediti (v. *Ciklički ep*).

- *Zauzeće Ehalije (ΟΙχαλίας ἔλωσις)*

ZONA iz Sarda vidi **DIODOR** iz Sarda

latina et graeeca viva

131

*Ingenii egregia facinora, sicuti anima,
immortalia sunt.*

Salustije, Bell. lug. 2,3

LATINŠTINA NAŠA SVAGDAŠNJA XIV

U nekoliko prošlih „Latinština“ usmjeravali smo svoju pažnju na obuhvatnija djela, koja na jednom mjestu daju veliki prilog razvoju latinštine.

Bilo bi, međutim,

CONTRA LEGE (PROTIV ZAKONOM)

„Vjesnik“

da zanemarimo sve one trudbenike novog latiniteta koji jednim ili više priloga na radiju, TV, u novinama i časopisima obogaćuju jezični fond latinštine. Zbog toga ovaj put iznosimo koktel latinskih i grčkih novotvorina iz različitih izvora, i to vrativši se više mjeseci unazad.

Dobar početak — pola posla. Zbog toga se vraćamo sve do prosinca 1977, u br. 39. (941) „Školskih novina“, gdje se na str. 11. mogao čitati naslov:

QUO VADIS, FISICA?

Naslovljivač članka očito je smatrao da je učinio dovoljno za latinski pravopis onim -qu- u prvoj riječi, te onim -s- i -c- u posljednjoj. Isključivo zbog osobne skromnosti — da ne bi odveć odskočio iz standarda latiništine-grštine — on nije u riječ

PHYSICA

želio dodati ovo -ph- i -y- koji joj još pripadaju. Divljenja vrijedna samozatajnost!

Kad gleda svoj članak pod ovim naslovom, sigurno njegovu autoru i sad zaigra srce, pa se osjeća kao OVIDIJE, koji je rekao „Sagradio sam spomenik trajniji od tuči“

KAD JE VIDIO DA JE NAPISAO DOBRU PJESMU,

kako je to dva put rečeno u emisiji TV-Sarajeva. Nedostatak ove, širokom auditoriju ponovljeno priopćene informacije, ponajprije je činjenica da PJESNIK nije rekao „Sagradio sam itd.“ KAD JE VIDIO DA JE NAPISAO DOBRU PJESMU, već

JE NAPISAO DOBRU PJESMU

koja počinje sa „Sagradio sam (bolje „podigao“) spomenik itd“.

132

Osim toga, ako je već trebalo prikazati PJESNIKA kako uviđa da je nešto dobro napisao, valjda bi njegovo plodno stvaralaštvo zavrijedilo da se spomenu PJESME, a ne PJESMA, makar kako „DOBROM“ ona izgledala na pjesništvo osjetljivom TV-tekstopiscu.

Kao treće, jedna posve neznatna primjedbica — valjda je već i čitaocu pala na um — PJESNIK koji se tako pouzdavao u spomeničku vrijednost svoga djela nije prognanik OVIDIJE, već mnogo sretniji suvremenik — HORACIJE.

I drugi jedan PJESNIK, bliži nama od OVIDIJA/HORACIJA, imao bi što ČUTI (a ne VIDJETI) da sluša Radio-Zagreb. Na toj, naime, stanici rekoše da je

KRANJČEVIĆ NEKE STVARI NAGOVIJESTIO U „LUCIDI INTERVALLI“.

Budući da znamo da se radi o pjesmi „LUCIDA INTERVALLA“, i budući da u pravilnoj deklinaciji tih riječi postoji gore izrečeni oblik, budimo doslovni. Prema Radio-Zagrebu, dakle,

Kranjčević je neke stvari nagovijestio u „SVIJETLOGA TRENUTKA“.

Lijepo zvuči, zar ne? Pa ipak, S.S. Kranjčević nije neki
POETA MINORIS (PJESNIK MANJEGA)

„Vjesnik“,

već prilično ugledan pjesnički naše gore list. No ne treba misliti da su samo antički i naši domaći autori

PERSONA GRATE (OSOBA SA ZAHVALNOŠĆU)

„Vjesnik“

tvoraca latinštine. UVAŽENA je OSOBA (PERSONA GRATA) za njih i Isaac Newton. Za njega rekoše na vrlo produktivnom Radio-Zagrebu da je

NAPISAO SVOJU PRINCIPIJU MATEMATIKU.

Odbijamo ovo bilo kako drugačije napisati, jer držimo da PRINCIPIJA MATEMATIKA (jednina, ženski rod), ako uopće jest nešto, možda može biti kakvo egzotično raslinje što ga vole pisci latinštine, ali ne može imati veze s Newtonovim djelom

PHILOSOPHIAE NATURALIS PRINCIPIA MATHEMATICA

(množina, srednji rod).

STARI bi LATINI na ovo znali kazati „Nomen est omen“, bar tako rekoše na Radio-Zagrebu. I uistinu — ako se ne može valjano postupiti pri navođenju izvornog naslova nekog djela, to je prilično pouzdan znak da se ne može očekivati niti točna upotreba riječi koje ulaze u tekući govor. Stoga, bez obzira pripada li mudrost „Nomen est omen“ STARIM LATINIMA, ili možda ipak poslovičnom blagu šire, RIMSKE predaje, koja jest na LATINSKOM JEZIKU, ali ne pripada isključivo LATINIMA, uzrečica je ponovo dokazala svoju ispravnost.

133

Doista, neka AD HOCH („Vjesnik“) rješenja u izražavanju na našim sredstvima javnog priopćavanja mogu čovjeka oduševiti. Primjerice: u ovom čarobnjačkom triku iz „Vjesnika“ na zadivljujući su način spojeni latinski AD i njemački HOCH (visok). Rješenja o kojima se govori očito su UZVIŠENA, a ne PRIVREMENA, kako bi se moralo misliti kad bi ovdje bio uobičajeni latinski AD HOC. Nemojte samo pomisliti da tu ima išta DIZONANTNOG! („Vjesnik“). Budući da riječ DIZONANTAN vjerojatno ima neke veze sa ZONAMA (PODRUČJIMA), a sigurno nema nikakve veze s DISONANCIJOM (NESKLADOM, NESUGLASJEM), jasno je da ni u slučaju AD HOCH nema ničeg neskladnog. Ta tvorba USKLAĐUJE germansku i romansku DI-ZONU, stvarajući tako pravu pravcatu

MEĐUNARODNU INTERNACIONALU (MEĐUNARODNU MEĐUNARODNOST)

(Radio-Zagreb).

Trebalo bi možda poraditi na rasprostranjivanju ovakvih UZVIŠENIH, SKLADNIH i MEĐUNARODNO-MEĐUNARODNIH utjecaja latinštine!

Nije isključeno da bismo u tome imali i pomoć iz Italije. Kako reče dopisnik iz Rima u direktnom razgovoru s Radio-Zagrebu, poglavarstvo sadašnjeg pape nije

PONTIFIKAT, nego MONDIFIKAT.

Dopisnik iz Rima time je dokazao da još uopće nije uspio shvatiti što bi zapravo imao značiti PONTIFIKAT, riječ tvorena prema PONTIFEX (standardno tumačenje: onaj koji čini most, posrednik između bogova i ljudi). Hoteći valjda reći da se sadašnji papa ozbiljno bavi sudbinom cijeloga svijeta, upotrijebio je čudovišnu riječ koja bi, analogijom, morala potjecati od

MUNDIFEX – ONAJ KOJI PRAVI SVIJET.

Papa se, doduše, smatra namjesnikom božjim na Zemlji, ali tvorcem svijeta još se ne smatra. Uzevši u obzir upotrijebljeni oblik MONDIFIKAT, pretpostavljamo da ova zlosretna riječ potječe iz talijanskih novina (tal. mondo, lat. mundus), pa nam je to dokazom da naša zemlja nije osamljena u stvaranju latinštine. Neka znaju kolege u Italiji da AUDITORIJ PROMATRAČA (Radio-Zagreb) KOJI IH GLEDA (TV) upire u njih svoje slušne organe željan nove nauke, pa makar to bila i ČVOROLOGIJA, što je, kako rekoše na Radio-Zagrebu, NAUKA O ČVOROVIMA u planinarskoj školi.

Da ne bismo ostali iza ove i brojnih drugih novih -LOGIJA, predložimo novu nauku – LATINŠTINOLOGIJU. Predviđamo joj lijepu budućnost i široko polje rada:

PLANETARNO-GLOBALNO,

134 kako napisase u NIN-u. Radio-Zagreb je, naime, i iz Francuske prenio vijest koja svjedoči o napretku latinštine. Tamo su održani politički razgovori triju pregovarača, a termin koji je za njih upotrijebljen glasi – TRIJALOG. Kako smo nedavno ovdje govorili o POLILOGU, možemo sa zadovoljstvom utvrditi da francuska proizvodnja latinštine zaostaje za našom domaćom.

Na svaki način, možemo s opravdanim optimizmom zamišljati buduće međunarodne skupove LATINŠTINOLOGA, na kojima će učenjaci pažljivo slušati

KARMINU BURANU (jednina, ženski rod)

koja je očito zauvijek izgubila sve izgleda da ostane CARMINA BURANA (množina, srednji rod), i to u izvedbi

KOLEGIJUMA MUZIKUMA RAGUZINUMA,

kako na Radio-Zagrebu dekliniraju ime sastava COLLEGIUM MUSICUM RAGUSINUM. Pri tome će, nesumnjivo, nastati obilje EMOCIONALNIH OSJEĆAJA (OSJEĆAJNIH OSJEĆAJA) (Radio-Zagreb). Mogla bi se dodjeljivati i nagrada za najmaštovitiju tvorevinu s polja latinštine!

Ostavljamo čitaocima u ugodnom razmišljanju o toj sretnoj budućnosti!

Bruna Kuntić-Makvić

novе knjižе...

Mate Križman: ANTIČKA SVJEDOČANSTVA O ISTRI, Čakavski sabor – Otokar Keršovani – Istarska naklada – Edit, Rijeka – Pula 1979.

Kao prva knjiga prvog kola magistralno koncipiranog niza *Istra kroz stoljeća* u izdanju udruženih riječkih i pulskih izdavača, a pod pokroviteljstvom Čakavskog sabora – Pula, izašla je knjiga *Antička svjedočanstva o Istri*, za koju je tekstove izabrao, preveo i priredio Mate Križman.

Riječ je zapravo o izabranim, prevedenim i komentiranim fragmentima djela antičkih pisaca koji se odnose na Istru, njezinu povijest, geografiju, ekonomiju ili kulturu i civilizaciju. Od grčkih autora ulomcima su zastupljeni Aristotel, Pseudoskilak, Kalimah, Apolonije Rođanin, Likofron, Pseudoskimno, Artemidor iz Efeza, Strabon, Apijan, Pausanija, Ptolemej, Dion Ka-

sije, te dijelovi Apolodorove biblioteke, a od latinskih Enije, Hostije, Tit Livije, Verije Flak, Pompej Trog, Mela, Plinije Stariji, Lukan, Marcijal, Tacit, Flor, Julije Opsekvent, Eutropije, Pavao Orozije i Kasiodor, te Peutingerova karta, Antoninski Opis putova i Opis svijeta Anonima iz Ravenne. Svakom je autoru posvećena uvodna bilješka, a tekst je dan u originalu i u prijevodu i poprečen izvanredno bogatim filološkim komentarom. Uz to je knjiga opremljena predgovorom, indeksom citiranih mjesta, indeksom imena i opsežnom bibliografijom i literaturom (za koju je šteta što nije sistematičnije poredana).

Tako smo na jednom mjestu dobili sakupljena svjedočanstva antičkih autora o istarskom poluotoku, koja ovu našu regiju osvjetljavaju iz najrazličitijih aspekata i perspektiva i smještaju je u kontekst antičke civilizacije. Knjiga je nesumnjiva